

Tisha B'Av: Does this Story have a hero?

Rabbi Dr. Ari Berman

1. Gemara Gittin 56a-b – Rabbi Yochanan ben Zakkai's escape from Jerusalem

אבא סקרא ריש בריוני דירושלים בר אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי הוה שלח ליה תא בצינעא לגבאי אתא א"ל עד אימת עבדיתו הכי וקטליתו ליה לעלמא בכפנא א"ל מאי איעביד דאי אמינא להו מידי קטלו לי א"ל חזי לי תקנתא לדידי דאיפוק אפשר דהוי הצלה פורתא א"ל נקוט נפשך בקצירי וליתי כולי עלמא ולישיילו בך ואייתי מידי סריא ואגני גבך ולימרו דנח נפשך וליעיילו בך תלמידך ולא ליעול בך איניש אחרינא דלא לרגשן בך דקליל את דאינהו ידעי דחייא קליל ממיתא עביד הכי נכנס בו רבי אליעזר מצד אחד ורבי יהושע מצד אחר כי מטו לפיתחא בעו למדקריה אמר להו יאמרו רבן דקרו בעו למדחפיה אמר להו יאמרו רבן דחפו פתחו ליה בבא נפק כי מטא להתם אמר שלמא עלך מלכא שלמא עלך מלכא א"ל מיחייבת תרי קטלא חדא דלאו מלכא אנא וקא קרית לי מלכא ותו אי מלכא אנא עד האידנא אמאי לא אתית לגבאי א"ל דקאמרת לאו מלכא אנא

איברא מלכא את דאי לאו מלכא את לא מימסרא ירושלים בידך דכתיב (ישעיהו י, לד) והלבנון באדיר יפול ואין אדיר אלא מלך דכתיב (ירמיהו ל, כא) והיה אדירו ממנו וגו' ואין לבנון אלא ביהמ"ק שנאמר (דברים ג, כה) ההר הטוב הזה והלבנון ודקאמרת אי מלכא אנא אמאי לא קאתית לגבאי עד האידנא בריוני דאית בן לא שבקינן אמר ליה אילו חבית של דבש ודרקון כרוך עליה לא היו שוברין את החבית בשביל דרקון אישתיק קרי עליה רב יוסף ואיתימא רבי עקיבא (ישעיהו מד, כה) משיב חכמים אחור ודעתם יסכל איבעי ליה למימר ליה שקלינן צבתא ושקלינן ליה לדרקון וקטלינן ליה וחביתא שבקינן לה אדהכי, אתא פריסתקא עליה מרומי, אמר ליה: קום, דמית ליה קיסר, ואמרי הנהו חשיבי דרומי לאותיבך ברישא. הוה סיים חד (מסאני) [מסאניה]. בעא למסיימה לאחרנא, לא עייל. בעא למישלפיה לאידך, לא נפק. אמר: מאי האי

אמר ליה: לא תצטער, שמועה טובה אתיא לך, דכתיב: "שמועה טובה תדשן עצם". אלא מאי תקנתיה? ליתי איניש דלא מיתבא דעתך מיניה, ולחליף קמך, דכתיב: "ורוח נכאה תיבש גרם". עבד הכי, עייל. אמר ליה: ומאחר דחכמיתו כולי האי, עד האידנא אמאי לא אתיתו לגבאי? אמר ליה: ולא אמרי לך?! אמר ליה: אנא נמי אמרי לך

אמר ליה: מיזל אזילנא, ואינש אחרינא משדרנא; אלא בעי מינאי מידי דאתן לך. אמר ליה: תן לי יבנה וחכמיה, ושושילתא דרבן גמליאל, ואסוותא דמסיין ליה לרבי צדוק. קרי עליה רב יוסף, ואיתימא רבי עקיבא: "משיב חכמים אחור ודעתם יסכל", איבעי למימר ליה: לשבקינהו הדא זימנא והוא סבר: דלמא כולי האי לא עביד, והצלה פורתא נמי לא הוי

2. Gemara Berachot 28b – Rabbi Yochanan ben Zakkai on his deathbed

וכשחלה רבי יוחנן בן זכאי נכנסו תלמידיו לבקרו כיון שראה אותם התחיל לבכות אמרו לו תלמידיו נר ישראל עמוד הימיני פטיש החזק מפני מה אתה בוכה אמר להם אילו לפני מלך בשר ודם היו מוליכין אותי שהיום כאן ומחר בקבר שאם כועס עלי אין כעסו כעס עולם ואם אוסרני אין איסורו איסור עולם ואם ממיתני אין מיתתו מיתת עולם ואני יכול לפייסו בדברים ולשחדו בממון אעפ"כ הייתי בוכה ועכשיו שמוליכים אותי לפני ממ"ה הקב"ה שהוא חי וקיים לעולם ולעולמי עולמים שאם כועס עלי כעסו כעס עולם

ואם אוסרני איסורו איסור עולם ואם ממיתני מיתתו מיתת עולם ואיני יכול לפייסו בדברים ולא לשחדו בממון ולא עוד **אלא שיש לפני שני דרכים אחת של גן עדן ואחת של גיהנם ואיני יודע באיזו מוליכים אותי ולא אבכה** אמרו לו רבינו ברכנו אמר להם יהי רצון ושתהא מורא שמים עליכם כמורא בשר ודם אמרו לו תלמידיו עד כאן אמר להם ולואי תדעו כשאדם עובר עבירה אומר שלא יראני אדם. בשעת פטירתו אמר להם פנו כלים מפני הטומאה והכינו כסא לחזקיהו מלך יהודה שבא:

3. Gemara Gittin 55b-56a – Story of Kamtza and Bar Kamtza (destruction of Temple)

"אמר רבי יוחנן מאי דכתיב (משלי כח:ד) "אשרי אדם מפחד תמיד ומקשה לבו יפול ברעה אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים אתרנגולא ותרנגולתא חרוב טור מלכא אשקא דריספק חרוב ביתר אקמצא ובר קמצא חרוב ירושלים. דההוא גברא דרחמיה קמצא ובעל דבביה בר קמצא עבד סעודתא אמר ליה לשמעיה זיל אייתי לי קמצא אזל אייתי ליה בר קמצא אתא אשכחיה דהוה יתיב אמר ליה מכדי ההוא גברא בעל דבבא דההוא גברא הוא מאי בעית הכא קום פוק אמר ליה הואיל ואתאי שבקן ויהיבנא לך דמי מה דאכילנא ושתינא

אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי פלגא דסעודתיך אמר ליה לא אמר ליה יהיבנא לך דמי כולה סעודתיך א"ל לא נקטיה בידיה ואוקמיה ואפקיה אמר הואיל והווי יתבי רבנן ולא מחו ביה [ש"מ קא ניחא להו] איזיל איכול בהו קורצא בי מלכא אזל אמר ליה לקיסר מרדו בך יהודאי א"ל מי יימר א"ל שדר להו קורבנא חזית אי מקרבין ליה אזל שדר בידיה עגלא תלתא בהדי דקאתי שדא ביה מומא בניב שפתים ואמרי לה בדוקין שבעין דוכתא דלדידן הוה מומא ולדידהו לאו מומא הוא סבור רבנן לקרוביה משום שלום מלכות אמר להו רבי זכריה בן אבקולס יאמרו בעלי מומין קריבין לגבי מזבח סבור למיקטליה דלא ליזיל ולימא אמר להו רבי זכריה יאמרו מטיל מום בקדשים יהרג אמר רבי יוחנן ענוותנותו של רבי זכריה בן אבקולס החריבה את ביתנו ושרפה את היכלנו והגליתנו מארצנו

4. Gemara Zevachim 77b-78a – Blemishes that disqualify a sacrifice

אמר רב הונא: בדוקין שבעין, ואליבא דרבי עקיבא – דאמר: אם עלו לא ירדו. אימר דאמר רבי עקיבא – דאי עבד; לכתחלה מי אמר?! אמר רב פפא: הכא במאי עסקין – כגון שעלו על גבי כבש. אי הכי, אפילו בעינייהו! אלא טעמיה דרבי אליעזר: מיעט רחמנא "מום במ" – הוא דלא ירצו, הא על ידי תערובת – ירצו. ורבנן – "מום במ" הוא דלא ירצו, הא עבר מום – ירצו. ורבי אליעזר – "מ"בם" – "בהם", ורבנן – "בם" – "בהם" לא דרשי. אי הכי, "רואה"?! הא רחמנא אכשריה! לדבריהם קאמר להו: לדידי – רחמנא אכשריה; לדידכו – אודו לי מיהא, בשר בעלת מום – כעצים דמי, מידי דהוה אבשר חטאת! ורבנן – הכא מאיסי, התם לא מאיסי. מתני' אברין באברין בעלי מומין – רבי אליעזר אומר: אם קרב ראש אחד מהן – יקרבו כל הראשין. כרעים של אחד מהן – יקרבו כל הכרעים, וחכמים אומרים: אפילו קרבו כלם חוץ מאחד מהן – יצא לבית השריפה. גמי אמר רבי אלעזר: לא הכשיר רבי אליעזר אלא שנים שנים, אבל אחד אחד – לא. מתיב רבי ירמיה, וחכמים אומרים: אפילו קרבו כולן חוץ מאחד מהן – יצא לבית השריפה! אמר לו רבי ירמיה בר תחליפא, אסברה לך: מאי אחד – זוג אחד. מתני' דם שנתערב במים, אם יש בו מראית דם – כשר. נתערב בין – רואין אותו כאילו הוא מים. נתערב בדם בהמה או בדם החיה – רואין אותו כאילו הוא מים